

tion: local, global and inherent. I. Murdoch's prose is characterized by a) combination of the motive of catastrophe and the presence of a character-aggressor; b) domination of the motive of inherent catastrophe combined with the motive of local catastrophe, and a tragic accident in particular.

Key words: *motive of catastrophe, local, global, inherent catastrophes, tragic accident*

УДК 80.82:111

Марченко Н.В., к.філол.н., доц.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ РОЗГЛЯДУ «КАЗКИ» ЯК ФОЛЬКЛОРНОГО Й АВТОРСЬКОГО ТВОРУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ІНДИВІДУУМА

Стаття присвячена розгляду значення казки як фольклорного надбання етносу та літературного твору з погляду аксіології у процесі формування світогляду індивідуума.

Ключові слова: *етнос, індивідуум, казка, автор, етична цінність, ментальність, історична пам'ять, рідинна пам'ять.*

Як ми розуміємо, якраз фольклорне надбання народу, його звичаєва традиція та мистецькі твори здійснюють найглибший вплив на формування та становлення і звичайної людини, і письменника, і науковця і т.д., що є однією з позитивних ціннісних характеристик у розумінні народної мудрості, народних знань будь-якого етносу та інших культурних надбань етнічної спільноти. З часів розвитку літературознавства, певною мірою, можна уточнити, з часу появи друкованої книги «Казки братів Грім», науковці розглядають жанр казки на літературознавчому рівні, тобто – намагаються уточнити її автора, якого детермінують як особу, що написала казку, і як особу, що записала казку з вуст народних, і «переклала» її на літературну мову. У культурах різних народів світу є відомими найперші «умовні» автори літературних творів. Це – скальди, трубадури, мінезингери, менестрелі, скоромохи, кобзарі, лірники і т.д., які були не тільки особами, що відтворювали перед іншими твори власного народу, а й самі склали їх або ж доповнювали різними сюжетними лініями – контономінували їх. Отже, 1) сприйняття почутого за допомогою, говорячи сучасним терміном, «аудіовізуального засобу» – оповідача, чи наратора, в минулому, 2) збереження у пам'яті, а потім 3) передача цієї «інформації» іншим і є головними чинниками усного збереження фольклор-

них надбань кожного народу та їх поширення. Тут ми не беремо до уваги їхню письмову фіксацію, а беремо до уваги їхню традицію усного побутування. Відносно позитивним моментом у творенні й поширенні казок була не відсутність потреби записати створене чи почуте, а умоглядна діяльність [8, с. 347] великої кількості індивідуумів, які володіли високим рівнем творчого мислення, уяви, фантазії й, певною мірою, проявом почуття захоплення й милування Прекрасним і Добрим. Варто відмітити, що народні знання з'явилися разом із мовою людини, із розвитком її мислення. Переповідаючи почуте, можна було змінювати щось у змісті або ж залишати його таким самим. Автором тих змін міг бути й один індивідуум, і декілька і т. д., тому, якщо говорять про народні знання і мудрість, говорять, насамперед, про колективне діяння, тобто – колективну творчість. Однак науковець М. Стеблін-Каменський стверджує, що «сучасні дослідники «саг про ісландців», зазвичай, роблять мовчазне припущення, що у кожній саги був такий же автор, якими є автори літературних творів нашого часу» [7, с.43], а інший літературознавець Ш. Нойхаус у ХХІ ст. пише, що «кожна казка має автора, навіть якщо його нині й не можна встановити... Хоча не можна відбирати авторство чи спосіб передачі-переказу і від народу. Обробка народного матеріалу є теж оригінальною діяльністю автора» [11, с. 3], зазначаючи далі, що жодній особі не прийде на ум стверджувати те, що «Фауст» Й.В. Гете і «Доктор Фаустус» Т. Мана є «справжнісінькою обробкою середньовічної легенди» [11, с. 3]. Водночас, як ми знаємо, якраз сюжет цієї легенди і був взятий за основу написання творів видатними письменниками, правда, їх зміст адаптований у кожного автора до свого часу. Отож, автор будь-якого фольклорного твору був особистістю, що творчо мислив. Творче мислення особистості давньої людини вбирало в себе все те, що її оточувало, насамперед, природні явища, тому й маємо міфи, герої яких уособлюють в собі образи природи, тому й маємо концепти «Добра» і «Зла» у боротьбі людини із злими духами та собою подібною, що і постали в різних іпостасях епічних творів. А все те, що там відображено, і є бажанням творчого мислення особистості не лише повідати про це іншим, а й бажанням подолати страх відносно діянь чарівних сил, що притаманно кожному індивідуумові будь-якого віку, а особливо в давні часи. Мислення колишньої людини відкидало все оте недобре, надаючи злomu потворних рис, на що не потрібно рівнятися, і таким чином, намагаючись виховувати в інших відчуття Доброго і Прекрасного, надаючи творів етично-естетичного змісту. Та й нині мислення індивідуума, а особливо дитини, відсіює усе оте недобре й потворне, а у розвитковій процесу мислення дитини їй допомагають дорослі, наприклад, розповідаючи чи читаючи їй казки про Івасика-Телесика і Колобка, про Попелюшку і Білосніжку і т.д.

Читаючи казки, кожен індивідуум перебуває у тому або іншому образі героя, таким чином, розвиває свою уяву і збагачує свою пізнавальну діяльність. І кожен індивідуум володіє **творчим (евристичним) мисленням**, що можна охарактеризувати як – 1) високого рівня розвитку і 2) менш високого. Розуміння «Добра» і «Зла» відбувається через зіставлення, перетворення та взаємозв'язок пізнавальних образів від інформації, отриманої в дитинстві та проаналізованої і структурованої у мисленні дитини. Існування дворівневої системи творчого мислення індивідуума залежить від об'єму отриманої інформації, передусім, у дитинстві. У своїй розумовій діяльності свідомо або напівсвідомо індивідуум робить спроби у ще несформованому (дитячому) і вже сформованому (дорослому) стані естетичного сприйняття світу зробити «перехід» від певних стереотипів, представлених у фольклорних творах, до сприйняття літературних творів, які, в свою чергу, представляють мислення іншого індивідуума, а саме – **художнє мислення автора** твору в образно-словесній формі. Художнє мислення автора характеризується його творчою здатністю створювати за окремими фактами іншу картину, яка відрізняється від тієї попередньої – так званої стереотипної – казкової, а саме – автор пише твір, який безпосередньо і опосередковано, бажає того реципієнт те чи ні, впливає на нього і впливає на нього «по-новому», навіть тоді, коли реципієнт сам не проводить жодних паралелей між фольклорним (тим казковим) та авторським твором. Авторський твір, тобто літературний, наповнюється іншим змістом, відмінним від попереднього, і не лише заради того, аби привернути увагу читача, а ще і є підтвердженням художнього мислення його автора. У подачі і сприйнятті авторського твору відбувається і зіткнення, і узгодження творчого (евристичного) мислення індивідуума і художнього мислення автора. У народній казці її стереотипні форми (початок і закінчення) «психологічно сприяють реципієнту сприймати зміст твору» [10, с. 177]. Нині концепт «стереотип» уживається і розуміється, переважним чином, у переносному значенні як «надто часто вживаний, заяложений вираз, погляд, думка» [6, с. 790]. Т. Цигульська дає таке визначення концепту «стереотип» у сучасній психології: «Стереотип – це спосіб організації досвіду, пошуку сенсу у відмінностях між індивідами та групами...» [9, с. 97] (що також можна використати у розумінні і народної казки, і авторського твору. – М.Н.), і наводить приклад, пояснюючи цей термін так: «...Опинившись у новій компанії, ви прогнозуєте, хто, з найбільшою вірогідністю, виявиться більш близьким до вас, хто поділятиме ваші погляди та інтереси, тобто ви керуєтеся стереотипами. Або якщо ви намагаєтеся триматися подалі від ймовірно небезпечних людей, ви також дієте за стереотипом... **Корисність стереотипів полягає в тому, що вони допомагають нам систематизувати уявлення про світ**»

[9, с. 98]. І якщо нині найчастіше під терміном *«стереотип»* розуміється оте пояснення слова грецького походження «*στερεός*» – укр. *«твердий»*, *«просторовий»* як щось «заяложене», тобто «тверде», «те, що не можна розбити», то випускається у розумінні та сприйнятті терміну інше визначення, а саме – *«стереотип соціальний – звичай, усталений спосіб духовної діяльності, стійкі форми сприйняття й оцінки соціальних об'єктів та явищ, нормативні утворення групової й суспільної свідомості»* [6, с. 790], тобто – традиція (лат. *«traditio»* – укр. *«передача»*) як форма передачі соціального досвіду; ідеї, звичаїв, норми, що передаються з покоління в покоління [6, с. 835], а фольклор, або ж фольклорні надбання народу, і є тією традицією, є тим стереотипом, вивірено(ю/им) у часі, що, передусім, містить у собі критерії розрізнення концептів «Добра» і «Прекрасного», в якому інші концепти «Зло» і «Потворне» відкидаються мисленням індивідуума несвідомо, або ж, як нині говорять, автоматично. А автор свідомо творить ці образи-стереотипи, образи «Доброго» і образи «Злого», маючи вже досвід прочитання народних казок, усвідомивши ще з дитинства розрізнення цих концептів. При прочитанні народної казки спрацьовують механізми в нервовій системі мозку індивідуума, які в процесі розуміння твору відсіюють усе оте «не добре» для його життєдіяльності. Отож, фольклорні надбання народу є важливим елементом культури, як індивідуума, так і групи індивідуумів, тобто – спільноти, зі своїми зв'язками і механізмами, «що обумовлюють накопичення, систематизацію і передачу соціального досвіду та знань...» [1, с. 51] у досить-таки прийнятній формі для життєдіяльності людини – в її етично-естетичній презентації – у форматі Доброго й Прекрасного. Народні знання, набуті в часі і закріплені досвідом людини, не можуть зазнавати змін в основі свого існування, оскільки те, що закладено в них, є його підмурівками, є найміцнішою складовою, яка залишається у пам'яті за будь-яких обставин, і навіть нині за умов розвитку технологічного прогресу, бо знання як форма засвоєння результатів пізнання, закріплюється життєвою практикою. А все те, а воно таки було – у ще більш спотвореному вигляді, ніж нині, Зле і Потворне було забуте у народній пам'яті, було «автоматично відкинутим». Читаючи будь-який твір, реципієнт учиться розпізнавати та пізнавати, закладений у цьому творі смисл життя людини у певний проміжок його буття, наприклад, у дитинстві, і водночас, опановує виражальну діяльність автора твору і осмислює власну інтерпретацію розуміння цієї діяльності, тому можна стверджувати, що вже на базі власного досвіду у прочитанні народних казок у дитини виробляється власне ставлення до прочитаного, до персонажів твору, до тих або інших образів. Дитина, а з часом будучи вже і дорослою, учиться у процесі сприйняття змісту твору і в процесі переживання за долю героїв – будь-то твір народ-

ної творчості чи літературний – визначати для себе критерії сприйнятливості того або іншого життєвого явища зображеного там, і давати йому оцінку, хоч би у категоріях «Добра» і «Зла». Юний читач «транспортуються» в образи зображених персонажів твору і, по-перше, співпереживає з ними, а читач юного віку з більш високим рівнем творчого мислення стає ще й, по-друге, автором цього ж таки твору – уявляє, фантазує, доповнює твір своїми сюжетними лініями, тобто – контономінує їх. Доросла людина на рівні підсвідомості інакше сприймає той або інший твір, оскільки вже має більший життєвий досвід, однак незалежно від її свідомості і життєвої практики відбувається також і несвідоме сприйняття змісту твору і також на рівні дихотомії «Добра – Зла», а саме – відбувається їхнє розрізнення, оскільки ота «несвідомість» сприйняття у мисленні індивідуума сформувалася ще в дитинстві. У сучасній науковій думці розвинуті концепції апперцепції і перцепції (від лат. *«perceptio»* – укр. *«приймання, пізнання»*) у філософії та психології, яким характерно 1) залежність сприймання предметів від попереднього досвіду особистості та її психічного стану в момент сприйняття – для *апперцепції*; 2) чуттєве сприймання предметів – для *перцепції*. З часів використання цих понять (застосував і пояснював їх ще Г.В. Лайбніц. – М.Н.) апперцепцію вважають найвищою формою пізнавальної діяльності індивідуума, яка, безпосередньо, пов'язана із самосвідомістю, в той час як перцепція є простим уявленням про зовнішній світ. З розвитком науки почали розрізняти, а саме завдяки теорії І. Канта, концепти «трансцендентального» і «трансцендентного». Терміни запозичені з латини і означають «те, що виходить за межі». У філософії І. Канта «трансцендентальний» означає те, що зумовлює можливість пізнання, а «трансцендентний» – те, що лежить поза межами свідомості і пізнання, що можна детермінувати, відповідно до роздумів Г.В. Ляйбніца, як явища апперцепції та перцепції. Як зазначав І. Кант, «явище, доки воно вживається у досвіді, дає істину, але як тільки воно виходить поза його межі, то стає трансцендентним, продукує виключно чисту позірність... Трансцендентальний – спроможність пізнання» [4, с. 32]. А отим поза межами свідомості і пізнання та «апріорним» [2, с. 135] є сприйняття і розрізнення індивідуумом концептів «Добра» і «Зла» у дитинстві та трансцендентальним у дорослому віці. Недаремно ж мислитель минулого Епікур вбачав головну мету філософських знань в подоланні людиною страху, притаманного сутності людини, і що зароджується в ній вже тоді, коли вона лишень з'являється на світ. Хай і несвідомо. Це почуття – страх перед Злом – зароджується в індивідуумові десь у підсвідомості. Проте, слухаючи чи читаючи казки, індивідуум з набуттям досвіду в їх прочитанні починає поступово свідомо розрізняти концепт «Добра» і концепт «Зла», а, як зазначав І. Кант, «добрим є те, що

подобається при допомозі розуму завдяки лише самому поняттю...» [5, с. 20], до того ж, є морально добрим, «якому притаманний найвищий інтерес. Адже добре є об'єктом волі (тобто визначуваною розумом здатності бажання)» [5, с. 22]. Як стверджує І. Бичко, згідно теорії І. Канта, «людські цінності виявляються для розуму «трансцендентними»... У відношенні до практики (під останньою Кант розуміє сферу морально-етичних стосунків) розум виконує *конструктивну (творчу) функцію*, тобто діє вільно, а сама сфера практики виступає простором дії «свобідної причинності» [2, с. 136]. Практика як поняття, запозичене з грецької мови «*πρακτική*», і є чуттєво-предметною діяльністю людей, змістом якої є перетворення природи і суспільства; і є специфічною людською формою життєдіяльності [6, с. 675]. Фольклорні надбання етносу, як і літературні, це є практика людської життєдіяльності, втіленої у форму народного мислення, народного розуму, яка була так званою надбудовою над матеріальним буттям народу і нині представляє соціальні та духовні цінності кожного етносу як у минулому, так і в сьогоденні та є основою вчень для будь-якої особистості, особливо, особистості з художнім творчим мисленням. Формування мислення дитини як майбутньої особистості відбувається поступово, під впливом різних чинників, але, насамперед, під впливом почутого чи прочитаного, тобто – вже зафіксованого в пам'яті людини. Наприклад, у 90-ті рр. в Україні була вперше надрукована у перекладі з французької мови книга для дітей «Сказки для горчичников» Веркора, справжнє ім'я якого Жан Брюллер – відомий французький письменник і громадський діяч. У передмові до книги «Contes des cataplasmes» (1971) він пише, що лише переказує казки, які йому розповідала мати в дитинстві. Перекладач книги М. Яснов зауважує, що авторові вдалося зібрати народні казки провінції Бері в центрі Франції, звідки родом його пращури, і об'єднавши їх спільним сюжетом, створити справжній казковий детектив, в якому читач упевнений, що казка матиме щасливий кінець, але не знає про це до останніх сторінок книги [3, с. 5]. І ще один приклад того, як знання, отримані з книги в дитинстві, вплинули на розвиток однієї людини, яка, як стверджують нині, у XXI ст. змінила світ. Німецький науковець Ф. Шіррмахер в монографії «Сплата боргу», аналізуючи вплив сучасних технологій на життя людини і людства, наводить приклад із життя британського математика Алана Тюрінга (*Alan Turing*) (1912-1954), який працював над теорією обчислень та проблемами інтелектуальної поведінки машини. Його вважають одним із перших винахідників комп'ютера. Концепція британського науковця була взята за основу під час розробки наукових теорій, які і послужили створенню так званої абстрактної обчислювальної машини Тюрінга. Також ця концепція складає основу теоретичної інформатики. У праці «*On computational num-*

bers, with an application to the decision problem» (1937) математик уперше в історії розвитку наукової думки проаналізував мозок людини, назвавши його «комп'ютером». А один незнайомець у 1923 р. на Різдво подарував одинадцятилітньому Алану книжку американця Едвіна Брюстера (*Edwin Brewster*), яка називалася «*Дива природи, про які має знати кожна дитина*» («*Natural wonders every child should know*»), New York, 1912) і яка була написана, можна сказати, в стилі Вікіпедії. Філософ Франц Шіррмахер стверджує, що «цей різдвяний подарунок і став причиною для змін у сучасному розвитку людства» [12, с. 23]. Маленький хлопчик прочитав книгу доктора Брюстера, як жодну іншу ніколи більше не читав у своєму житті, а будучи вже дорослим, він наважився за допомогою своїх роздумів над змістом цієї книги змінити світ, написавши в листі до матері, що ніяка інша книга не справила на нього такого великого враження, як книга доктора Брюстера. Заголовки розділів цієї книги мали такі назви: «*Як ми думаємо*», «*Що знають рослини*», «*Про говоріння та мислення*», «*Бачити є вірити*». Вирішальними концепціями у розумінні природи були дві точки зору автора книги, де він порівнював людину з машиною, яка працює в тому ж самому алгоритмі, що й мотор машини. А також доктор Брюстер описав біологічну необхідність для людини розвивати свою увагу, оскільки якраз увага і є передумовою розвитку людського мислення. Доктор Брюстер писав, звертаючись до юних читачів: «Ти тепер розумієш, чому п'ять годин на день ти сидиш на жорсткому стільці у школі і мусиш розв'язувати складні задачі, тоді як краще б пішов плавати? А це відбувається тому, що ти розвиваєш мислення у своєму мозку... Ми розпочинаємо робити це в ранньому віці, коли росте наш мозок. За допомогою навчання та праці, рік за роком, ми досить-таки повільно розвиваємо наше мислення за допомогою того ж таки лівого вуха і використовуємо його потім упродовж усього нашого життя. Коли ми виростаємо, то вже не зможемо розвивати нове мислення». Далі Ф. Шіррмахер зазначає, що отого маленького хлопчика і звали Аланом Тюрінгом, а книга доктора Брюстера послужила основою для розвитку мислення майбутнього винахідника. «Дитяча уява про те, що людина є машиною, стала передумовою для розв'язання питання – чи можуть машини думати так само, як і люди. І пізнання того, що інтелект людини, а не папуги, використовується у спілкуванні між людиною і машиною якраз і є причиною того, що таке спілкування визначає інтелект майбутнього. Ось тут і спостерігається парадокс – людина, яка розробила основи інтелектуальної машини, заразом, хай і несвідомо, є тією людиною, яка, аби вести розмову з роздумами доктора Брюстера з книги дитинства, понижує нині функції мислення мозку людини, оскільки винахід Алана Тюрінга фундаментально змінив одну з форм психічної діяльності людини – увагу та пізна-

вальний процес діяльності людини – її мислення» [12, с. 23-25]. М. Стеблін-Каменський пише, що «літературний твір не впливає безпосередньо на наші органи чуття. Він не є видимим і не відчувається на дотик, але він є духовним єством. І ми пізнаємо це духовне єство через знаки чи символи чогось такого в нашій свідомості, і зокрема, через символи в їх символічному відображенні. Символи, про які говоримо, – це слова, а символи символів – написання слів» [7, с. 13]. Аналізуючи ситуацію, що змінила світ, хоч це відбулося і не усвідомлено ні з боку автора книги, ні з боку читача в особі Алана Тюрінга, можна говорити про особистість автора і особистість реципієнта у процесі подачі і сприйняття інформації, під час чого автор виклав на папері свої роздуми про роль освіти у вихованні дитини, а читач, увібравши в себе цю інформацію, не тільки зберіг її, а в подальшому зміг використати й розвинути ідеї автора книги у свої власні ідеї, не усвідомлюючи цього і не усвідомлюючи наслідки для майбутнього у розвитку людства. Беручи до уваги цей приклад можна говорити про явище **трансцендентальності сприйняття** індивідуумом, особливо у дорослому віці, будь-якого твору – чи то фольклорного, чи то літературного. Одночасно, реципієнт може «відкидати» той або інший твір із своєї пам'яті, вважаючи його неважливим для життєдіяльності, або ж, навпаки, зберігати його. «Правильність» художнього мислення автора твору є важливим моментом у його творчості. І цей принцип «правильності», а «не комерційності», має відповідати біблійному принципу – «не нашкодь своєму ближньому». Адже у розумінні реципієнтом будь-якого авторського твору задіяні усі рецептори сприйняття навколишнього світу індивідуумом. І якщо під час усної оповіді важливим моментом є голос оповідача, який за допомогою тембру може впливати на реципієнта, то «символи символів» [7, с. 13] впливають на нього ще сильніше, оскільки тут спрацювають усі механізми розумової діяльності індивідуума. Дуже важливим моментом у творчості автора є його володіння рідною мовою, бо «не ті «символи символів» навіть у вжитку так званих позитивних персонажів твору створюють, закладений в основі твору, концепт «Добра», а відмовка: «Так усі говорять!» лиш показує духовну бідність його автора, який забуває, що його художнє творче мислення має володіти усіма гранями майстерності. У народних казках «символи символів» так відшліфувалися у часі, що читаючи їх, кожен реципієнт відчуває себе у звичасвій родинній атмосфері спілкування – затишок, спокій, радість, Прекрасне, Добре, Людяне... Нині можна стверджувати, що народні знання минулого є основою всіх теперішніх знань людини. Це ж саме можна сказати і про літературу. «*Qui genus humanum ingenio superavit*» – епітафія Ісаку Ньютону в Кембриджі, написана римським поетом і філософом Лукрецієм до нашої ери, який, передусім, популяризував

погляди грецького філософа Епікура. Для Епікура найбільшою цінністю було духовне та інтелектуальне задоволення людини, яке в минулому могло міститися у красі природи, що оточувала, у творі мистецтва, створеного власноруч, у народних оповідях та переказах, що починалися зі слів «*як казали старі люди...*» чи «*жили-були...*», семантика яких говорить нам про щось таке таємниче і невідоме з далеких часів. Нині, даючи відповідь на запитання, яке було поставлене перед людиною ще до Різдва Христового, можна, певною мірою, стверджувати, що сучасні комп'ютерні технології – і не тільки з логотипом «Apple» – «*своїм розумом перевершили весь рід людський*». Правда, створені вони тією ж людиною, яка, на перший погляд, нині, як Дон Кіхот, змагається із «вітряками», побудованими «власними руками», тобто – власним розумом. Про позитивні та негативні характеристики сучасного технологічного прогресу та глобалізаційний вплив на мислення індивідуума вже сказано багато, однак розробники технологічних концепцій і глобалізаційного мислення індивідуума є «продуктами» розвитку цивілізації людства і її вихованцями, тобто – продуктами суспільних відносин, як і мислителі, ідеї яких визначали і визначають розвиток людства і його світогляд. В особистості намагаються відібрати її «Я», сформоване у різних формах сприйняття світу дитиною, а насамперед у тому, що закладено в пісні матері чи казці бабусі, оповіді батька чи дідуся, намагаються відібрати родинну пам'ять.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абизова Л. Традиціоналізм українського суспільства: збереження національної ідентичності чи консервування минулого? // Українознавчий альманах. – К.: КНУ, 2011. – Вип. 5. – С. 51-53.
2. Бичко І.В. Німецька класична філософія // Філософія. – К.: Либідь, 1993. – С. 128-159.
3. Веркор Сказки для горчичников. – Одеса: Два Слона – Вариан, 1992. – 160 с.
4. Кант І. Пролегомени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука. – К.: ППС-2002, 2005. – 178 с.
5. Кант І. Естетика. – Львів: Аверс, 2007. – 350 с.
6. Словник іншомовних слів (СІС). – К.: Українська енциклопедія, 1985. – 966 с.
7. Стеблин-Каменский М.И. Мир Саги. Становление литературы. Ленинград: Наука, 1984. – 246 с.
8. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-русский край. Материалы и исследования П.П. Чубинским. – т. 7. – Санкт-Петербург: Типогр. П.А. Гильтебрандта, 1872. – 608 с.
9. Цигульська Т.Ф. Загальна та прикладна психологія. – К.: Наукова думка, 2000. – 190 с.
10. Чернопиский М. Українська фольклористика. Словник-довідник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 448 с.

11. Neuhaus S. Мдрчен. – Тьbingen, Basel: A. Francke Verlag, 2005. – 390 S.
12. Schirmmacher F. Payback. – Мьнchen: Carl Blessing Verlag, 2009. – 240 S.

Стаття надійшла до редакції: 23.10.2013.

Марченко Н.В., к.філол.н., доц.,

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

**Аксиологический аспект анализа «сказки»
как фольклорного и авторского текста в процессе формирования
мировоззрения индивидуума**

В статье рассматривается значение сказки как фольклорного и литературного жанра с точки зрения аксиологии в процессе формирования личности человека.

Ключевые слова: этнос, индивидуум, сказка, автор, моральная ценность, ментальность, историческая память, семейная память.

Marchenko N.V., candidate of Philology, associate professor,

Institute for Philology of the Kiev Taras Shevchenko National University

**Axiological aspect of the analyze of «tales» as the folk's and author's text by the
process of building of the world outlook of the individuality**

The article deals with tales as the genre of folk culture and of the literature for the process of the building of the world-view position of individuality.

Key words: folk, individuality, tales, author, ethic value, mentality, historical memory, family memory.

УДК. 215.85:27:930.85

Мегела І.П., д.філол.н., проф.,

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

**ПСИХОАНАЛІЗ ПОВІСТІ ГЕРМАНА ГЕССЕ «КЛАЙН І ВАГНЕР».
(Між Еросом і Танатосом)**

Стаття присвячена аналізу повісті Германа Гессе «Клайн і Вагнер»(1919р.), створеної в атмосфері душевної кризи письменника. Розглядаються психологічні аспекти сходження в «хаос душі» чиновника Фрідріха Клайна, який викрав державні кошти, свідомість якого розколот на вбивцю (шкільного вчителя Авууста Клайна, який 1913 року вбив свою дружину і трое дітей) та відомого композитора Ріхарда Вагнера, символу гармонії і хаосу, розірваності душі і Духу. В аналізі задіяні категорії аналітичної психології Персони, Тіні, Аніми,Компенсаторного заміщення,